

TOMATENKRANT

Nieuwsblad voor SP-leden in Zutphen, Warnsveld en Voorst

Januari 2021

2021: HET JAAR VAN DE SOCIALE GESCHIEDENIS!

Samen met de Historische Vereniging Zutphen zet de gemeente dit jaar haar rijke sociale geschiedenis in de schijnwerpers. Met onder meer exposities, een lezing, een boekpublicatie en stadswandelingen. Vanwege Corona zijn de activiteiten vooral naar de tweede helft van het jaar verplaatst, zodat

het met zo min mogelijk beperkingen door kan gaan. Ook de SP doet een duit in het zakje door de jaarlijkse Henri van den Bergh van Eijsinga-prijs in het leven te roepen. Deze zal voor het eerst uitgereikt worden op 2 februari tijdens de ledenvergadering. De prijs is bedoeld voor de persoon

of organisatie die de grootste inspirator van sociale vooruitgang is gebleken. Hieronder leest u wie dit jaar genomineerd zijn voor de prijs. Het complete programma van het themajaar zal later bekend worden gemaakt, deze Tomatenkrant geeft alvast een aftrap om in de sfeer te komen.

Begin jaren '70 is de Zutphense volkswijk Polsbroek met de grond gelijk gemaakt en daarmee een deel van de geschiedenis onzichtbaar geworden. Door het themajaar brengen de gemeente, de Historische Vereniging én de SP, de sociale geschiedenis van Zutphen onder de aandacht. Op de foto is de achterzijde van de panden aan de Spitaalstraat te zien.

Bron: Fotocollectie P.L.J. Dullaart, <http://erfgoedcentrumzutphen.nl>

DE GENOMINEERDEN VOOR DE HENRI VAN DEN BERGH VAN EIJSINGA-PRIJS 2021:

- **José Verbeek** Haar succesvolle handtekeningenactie was niet alleen gericht op het vinden van een huis voor de dakloze familie Nijland, maar ook op de aanpak van foute verhuurders en de bouw van meer woningen.
- **David Evink Stichting** Hun bouwproject met volwaardige jongerenwoningen met lage huurprijs is een voorbeeld voor Zutphense volkshuisvesting.
- **Inge Oremus** Met lange adem ging zij jarenlang voorop in de moeizame en succesvolle strijd voor huishoudelijke zorg zonder marktwerking.

Lees het volledige verhaal over deze drie genomineerden op de website en breng daar je stem uit! → zutphen.sp.nl

OPROEP

Dag SP'ers,

Het jaar van de sociale geschiedenis is een mooie gelegenheid om een SP Kunst- en Cultuur-platform op te richten, zoals dat ook bestaat op landelijk niveau. Hoe wij dat wiel gaan uitvinden met elkaar? In goede samen-spraak natuurlijk, zo doen SP'ers dat. Aanmelding en ideeën zijn dus welkom vanaf nu! Ik hoor graag van jullie op 0575-541824

Groet, Pieter Bas Kempe

Socialistische kruising

Drie rode apostelen ontmoeten elkaar hier: egalitair kruispunt in Zutphens Waterkwartier.

Pyter Jelles Troelstra, dichter en oproerkraai, dynamietstavedraai, Willem Hubert Vliegen,

Henri van Kol, de opa van Doctorandus P : allen geven zij namen aan rijtjesstraten mee levend gelijkvloers en dood,

waarboven morgenrood.

P.B. Kempe

Zutphen is beroemd om haar prachtige middeleeuwse erfgoed. Maar Zutphen kent ook een rijke sociale geschiedenis, die maar al te vaak onderbelicht dreigt te raken. In 2021, het jaar van de Sociale Geschiedenis van Zutphen, staat de *Tomatenkrant* maandelijks stil bij een gebeurtenis uit de rijke sociale geschiedenis van Zutphen. Deze maand, aan het begin van het jaar, een extra uitgebreid verhaal.

DEEL 5: OPRICHTING VAN DE ALGEMENE ARBEIDERSVERENIGING (1/2)

Begin februari 1870 verschijnt er een advertentie in de *Zutphense Courant*, waarin verschillende 'handwerklieden' hun bazen oproepen de lonen te verhogen. Als dat geen effect heeft, drommen op zondag 13 februari aan het einde van de ochtend tientallen arbeiders samen bij het Bierhuis van Magendans. Dit pand stond aan de Brugstraat, op een plek die in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerd is.

Ook aanwezig is de bekende Arnhemse socialist Johannes Potharst, die een direct lijntje heeft met Karl Marx en Friedrich Engels. Ook is hij voorzitter van de Arnhemse Algemene Arbeidersvereeniging 'Hoop op Gerechtigheid'. Bijna 90 arbeiders verzamelen zich in het Zutphense bierhuis. Er wordt druk gekletst en er gaan wat krantjes rond.

Dan begint Potharst bombastisch voor de vuist weg te spreken. "Het beste middel tot versterking van de arbeidende klasse, is aansluiting tussen de werklieden!" zegt hij. Na zijn betoog vervolgt een andere Arnhemse socialist: "De prijzen stijgen, de lonen dalen. Dat is slechts in het voordeel van enkelen!". En daarna volgt de derde uit Arnhem overgekomen socialist: "De arbeidende klasse lijdt aan slavernij! Zij moeten stemrecht krijgen!"

Een deftige doch uiterst vriendelijke man met een licht kalend voorhoofd staat op. Het is Baltus Hendrik Pekelharing, hoofdredacteur van de *Zutphense Courant* en man van aanzien in Zutphen. Hij is actief bij de

Het Bierhuis van Magendans stond aan de Brugstraat, in het Tweede Wereldoorlog is het pand gebombardeerd.

Maatschappij ter Bevordering van de Nijverheid en bij de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Vier jaar geleden werd Pekelharing benoemd tot Leraar in de Staatswetenschappen, Aardrijkskunde en Boekhouden aan de HBS in Zutphen, en bij de parlementsverkiezingen twee jaar daarvoor schreef hij vlugschriften voor de liberale partij. Wat kwam hij hier in dit bierhuis doen?

"De toestand der arbeidende klasse laat veel te wensen over," begint Pekelharing, als de zaal stil is, "maar zo erg als de heren hier schetsen is het niet! De sprekers vergeten hetgeen door de meervermogende klasse is

gedaan, in het belang van de werklieden. Denk aan de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Of de Maat-

schappij tot Bevordering van Nijverheid! En wat te denken van de Spaarkassen? Of de Volksleeskamer?"

Er klinkt instemming vanuit de zaal. Al die dingen mogen inderdaad niet zomaar vergeten worden, denkt menig aanwezige. De drie Arnhemse socialisten

geven toe: "Dat mag inderdaad niet vergeten worden. Maar dat neemt niet weg het belang van aansluiting tussen de werklieden!" Daar is Pekelharing het mee eens. Arbeiders hebben recht op vereniging. Maar zo'n vereniging is er al, meldt Pekelharing (en laat dat enkele dagen later ook in zijn krant optekenen door een 'anonieme arbeider'), namelijk de liberale Volksleeskamer aan de Oude Wand. Een Algemene Arbeidersvereniging is in Zutphen dus overbodig, concludeert Pekelharing.

Op de volgende pagina het vervolg...

Baltus Hendrik Pekelharing

OPRICHTING VAN DE ALGEMENE ARBEIDERSVERENIGING (2/2)

De Arnhemse socialist Potharst deed een poging om een Algemene Arbeidsvereniging op te richten in Zutphen. In het Bierhuis van Magendans, waar maar liefst 90 arbeiders op af kwamen. Maar zijn poging wordt verstoord door de liberaal Pekelharing, de hoofdredacteur van de *Zutphense Courant* die vindt dat de arbeiders toch vooral niet zélf allerlei verenigingen moeten gaan oprichten.

Potharst vindt dat arbeiders zélf vooruitgang moeten afdwingen, en zich niet hoeven te laten bevoogden door rijke burgers zoals Pekelharing. Daarop worden op die dag, 13 februari 1870, de statuten van de Algemene Arbeidersvereniging 'Hoop op Gerechtigdheid' voorgelezen. 51 arbeiders schrijven zich in: de Algemeene Arbeidersvereeniging in Zutphen was een feit.

Het doel van de vereniging is *'den band tusschen de werklieden onderling zooveel mogelijk te versterken, en door samenwerking hunnen stof-felijken en zedelijken toestand te verbeteren. Vooral is het haar streven tot dien toestand te geraken, waarin elke werkman, die werken wil en kan, voor een gemiddelden arbeidstijd van tien uren daags, zijne levensbehoefte voldoende kan bevredigen.'* Om die doelen te behalen, tracht de Algemene Arbeidersvereniging *'alles aan te wenden wat kan strekken tot verdeling en waardeering van de bedrijven'*. Later zou de Vereeniging onder andere een ziekenfonds oprichten om elkaar bij ziekte en overlijden te ondersteunen.

Johannes Theodorus Potharst, geboren op 4 juni 1841

De oprichting van de arbeidsvereniging bracht direct 'het kapitaal' in beweging. De Zutphense bazen hielden op 4 maart een vergadering om een gezamenlijke strategie te bespreken. Wat te doen, nu het rode gevaar ook Zutphen bereikt had? Een groot deel van hen sprak schande van de oprichting, en van de looneis van tien gulden per week! Zij noemden het een poging om voor baas te gaan spelen, en dat werd scherp afgekeurd.

Toch moet de angst er goed in hebben gezeten bij de bazen, want in juni 1870 volgde er een 'loongolf'. Enkele belangrijke werkgevers verhoogden de lonen met ongeveer tien procent.

Het conflict tussen arbeid en kapitaal werd daarmee in zeer korte tijd opgelost. Van zware acties en heftige confrontaties was geen sprake. De voor alle partijen gunstige afwikkeling van zaken in de jaren '70 zette de toon voor het laatste kwart van de negentiende eeuw. Als er arbeid-ersconflicten waren, dan konden deze telkens snel worden opgelost. Dat was voordelig voor de arbeiders, maar voorkwam wel dat zich in Zutphen onder de toch al beperkte hoeveelheid arbeiders een écht rode

cultuur ontwikkelde. Strijd verbindt. Maar steeds werd de vlam gedoofd door kleine concessies van de werkgevers aan de relatief kleine arbeidersklasse van Zutphen.

SP LOST VERKIEZINGSBELOFTE IN: EXIT MARKTWERKING HUISHOUDELIJKE ZORG

Tijdens de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 deed de SP een belofte: als wij gaan regeren in Zutphen, dan schaffen we de marktwerking in de huishoudelijke zorg af. De SP ging regeren en lost binnenkort haar belofte in: Zutphen maakt een einde aan de marktwerking in de huishoudelijke zorg.

SP-wethouder Mathijs ten Broeke presenteerde 12 januari zijn plan om de marktwerking af te schaffen aan de gemeenteraad, waarna door alle fracties steun hiervoor werd uitgesproken. Dit betekent dat de raad in maart het formele besluit neemt en er vanaf september dit jaar geen concurrerende zorgbedrijven meer de dienst uitmaken. Alle

details hierover zijn te lezen in de volgende Tomatenkrant!

ONZE AFVALVERWERKING MOET EERLIJKE

HET IS TIJD OM TE STOPPEN MET DIFTAR

Diftar moet op de schop. Dat vindt SP-raadslid Mart de Ridder. Aankomend jaar is hét perfecte moment, omdat het stadsbestuur het afvalbeleid wil aanpassen. De SP vindt Diftar oneerlijk, inefficiënt en duur, en wil een stelsel met lagere kosten voor inwoners en dat beter is voor het milieu.

Zutphenaren gooien in een normaal jaar gemiddeld per inwoner zo'n 390 kg huishoudelijk afval weg. Zij scheiden eerst zelf hun plastic, metaal en drankpakken(PMD), groente, fruit en tuinafval (GFT), papier, glas en restafval voordat het aan de weg wordt gezet. Dit gescheiden afval wordt opgehaald en verwerkt. Hier betalen inwoners afvalstoffenheffing voor. Dat bestaat uit een vast tarief en daar bovenop een tarief per zak. De hoogte van dat tarief verschilt per soort zak afval. Vandaar de gedifferentieerde tarieven: het Diftar-systeem.

Analyse

Diftar zorgt er voor dat de afvalstoffenheffing stijgt. Dat komt doordat steeds meer afval niet goed gescheiden is en de verbrandingsoven in moet. De

belasting op verbranding is verhoogd. Bovendien wordt er steeds meer afval gedumpt, omdat het duur is groot afval goed gescheiden weg te brengen. Afval dat wél goed gescheiden wordt kon vroeger worden verkocht, waardoor de afvalstofheffing laag kon blijven. Maar door concurrentie met goedkoper nieuw plastic, blijft er een grote berg gerecycled plastic liggen. Daardoor stijgen de kosten voor de verwerking van afval. Voor het vaste bedrag dat iedereen sowieso betaalt, betaalden Zutphenaren vorig jaar nog € 165,-. Dit jaar is dat € 203,-.

Voor een deel van de Zutphenaren is Diftar al helemaal oneerlijk. Dat deel heeft, omdat ze in de binnenstad of in appartementen wonen, niet de mogelijkheid hun afval goed scheiden. Ze hebben daardoor veel meer duur restafval.

Alternatief

Een alternatief is mogelijk. De techniek heeft sinds de invoering in 2005 niet stilgezeten. In Amsterdam en Utrecht gaat men vanaf dit jaar werken met moderne nascheidingsinstallaties die betere resultaten geven dan scheiding door inwoners. Volgens onderzoek zal de mate van PMD-recycling stijgen van 26% naar bijna 52%.

Ook de échte vervuiler, de verpakkingindustrie, moet gaan meebetalen. De beste manier is ervoor zorgen dat het maken van compleet nieuw verpakkingsmateriaal duurder wordt dan gerecyclede verpakkingen. Dat kan door het gebruik van recyclebaar plastic deels te verplichten, en door de invoering van een belasting op het omzetten van olie naar nieuw plastic. De

inkomsten van die heffing kunnen worden gebruikt om gemeenten te subsidiëren in de bekostiging van hun afvalstoffenbeleid. Dan betaalt de vervuiler pas echt, en verlagen we de lasten voor inwoners.

Actie!

Zo'n verandering komt niet vanzelf. Inwoners en de SP zullen samen moeten knokken om een einde te maken aan de oneerlijke, inefficiënte en dure afvalverwerking. De Ridder:

"Laten we in de voetsporen treden van Utrecht, Arnhem en Groningen en zorgen voor een echt solidaire afvalverwerking, met lagere vaste kosten voor inwoners en vervuilers die daadwerkelijk meebetalen."

COLOFON

De Tomatenkrant wordt gemaakt door het afdelingsbestuur van de Zutphense SP en verspreid in Zutphen, Warnsveld en Voorst. Dankzij de vele vrijwilligers is het mogelijk deze krant te schrijven en te verspreiden. Kijk voor meer nieuws en meer foto's op www.zutphen.sp.nl
Twitter: @SPZutphen
Facebook: SP Zutphen/Warnsveld

REACTIES

Correspondentieadres: Dreiumme 18
7232CR Warnsveld - Tel: 06 44939487

SP HULPDIENST

De SP-afdeling Zutphen heeft een eigen hulpdienst die u met raad en daad bijstaat bij allerlei vragen en diensten. Voor leden en niet-leden.
Bel voor hulp naar 06 17416289